

Så här lång kö var det i söndags utanför S:t Nicolai kyrka redan klockan tre inför Mozarts Requiem, som började en timma senare.

Femhundra personer ville engagera sig i Wolfgang Amadeus sista stora verk...

Allhelgonahelgens söndag bjöd denna gång på strålande sol redan från tidig morgon. Visst var det höst, men de tusentals gyllene löven på marken höll humöret uppe. Så ska det förstås **inte** vara de få dagar på året som är särskilt ägnade åt att vi ska minnas nära och kära som är döda. Nej, mörkt och mulet, gärna duggregn. Fast jag vet att många minns sina döda med värme och erkänner att detta sätt att tänka är påverkat av Erik Axel Karlfeldt, som inledde sin årstidsdikt med stor retorik så här:

Ditt tempel är mörkt och lågt är dess valv, Allhelgonadag!

Uppenbarligen betydde denna dikt *Vinterorgel* mycket även för Karlfeldt själv, för han publicerade den sist i sin sista diktsamling *Hösthorn*, 1927.

Mycket har hänt i sedvanor och tänkande sedan dess. Ingmar Bergman var nog rädd för Döden som alltid har gått vid hans sida. I dag plojar teaterungdomar med den filmscenen. Utländsk påverkan har gjort de nya sedernas svarta november-skrämmande till en ibland läskig lek om bus eller godis. Och vår lokaltidning SN inbjöd oss att chatta: *Vem saknar du extra mycket i dag?*

Så visst är även jag påverkad, av mycket, särskilt av filmen *Amadeus*, som innehåller sju skakande minuter om hur Mozart skapar inne i huvudet ända in i den febersvettiga döden: alltså geniet som dikterar stämma för stämma för sin gamle ärkefiende Salieri hur kör och orkester ska spela i den ännu ofullbordade dödsmissans sats *Confutatis maledictis*, alltså texten om de fördömda som genom böner kan räddas ur Helvetets eld, möjligen? Synd att den scenen är påhittad, men det är underbart att se hur konkurrenten och medelmåttan, som ändå kan hantverket, tänds och blir självlysande en stund. Och scenen är värdig ett geni som bara fick leva 35 år. Den gudarna älskar

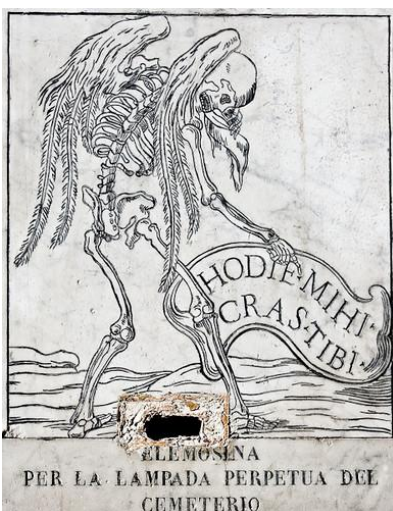

Motettkören och Filharmoniska Sällskapet's symfoniorkester leddes av Jenny Tjärnström.

dör ung, tröstar vi oss med, men jag vet inte om vi tror på det...

Schubert och Chopin och alla de andra, tänk om...

Nu finns det även många ljusare skildringar av döden, han som kommer som en vän som hämtar hem, ibland efter "tåligt buret lidande". Eller som en gammal Odalman, som samlar upp en harpalt i sin såningskorg i Bo Setterlinds *Döden tänkte jag mig så*. Den som har en stark personlig kristen tro kan ju se fram mot jordavandringens slut som början på en lyckligare tillvaro. Tänk på frikyrkans segervissa Halleluja. Eller tänk på hur *Paradiso* beskrivs av Dante.

Säkert är att ingen kommer undan, fast vi gärna skjuter bort tankarna. *Min död är min*, skrev Lars Ahlin i mitten av 1940-talet, och även kejsare och andra stormän på toppen av sin makt mår bra av att påminnas därom – och om att vi ingenting kan ta med oss dit vi går. Blir det inte i dag, så blir det i morgon, så som benränglet pekar ut för oss vid ingången till en av Roms centrala kyrkor. (Noga taget står det *I dag för mig, i morgon för dig*.)

Nå, många är tolkningarna i ord och bildkonst och toner. Den katolska dödsmissans långa och bitvis skrämmande latinska text har många tonsatt med rubriken *Requiem*, som i sig betyder vila. Vila i frid, är ju precis vad vi säger. RIP.

Men man kan likt musikradions redaktion nyligen fundera över varför så få av dessa versioner framförs, och nästan aldrig någon av de många svenska. Nej, det är **Faurés**, som kan ge tröst och ljus. Eller **Verdis** mäktiga om man vill ha storslagen dramatik och

Domedagsbasunen både syntes och hördes, den ska ju samla alla framför tronen den dag alla gravar ska öppnas.

OM man har råd med solister, extramusiker och en jättekör. Och **Berlioz** bombastiska dödssymfoni, nja, frågan är om den ens är riktigt bra musik... **Schnittkes** som var så poppis verkar borta. Den är gripande för den som uppskattar vokalt och klangligt djupsinne, som dock ibland blir riktigt svårlyssnat.

Nej, det är Mozart som gäller – hans gripande *Requiem* är det som kan dra den riktigt stora lyssnarskaran varje år. Och jag har egentligen inga invändningar. Även den som tror sig kunna eller som hör musiken i huvudet mår väl av att på detta sätt en gång om året ”besinna livets korthet och dödens visshet”. Att det var Mozarts elev som gjorde klart större delen, ja, det är intressant för den som vill forska. Eller ja, det märks väl ärligt talat att alla satser mot slutet inte når riktigt upp till nivån hos dem som Mozart skrev eller dikterade. För i dem pekar tonspråkets djärvheter och patos långt fram mot romantiken. (Tänk om Mozart fått leva...)

Här i Nyköping fanns i söndags uppenbarligen ett jättestort intresse av att åter se och höra denna d-moll-märkta musik. För redan en timme i förväg var kön lång utanför Nicolaikyrkan. Alla medverkande och åhörare tillsammans blev en summa på säkert femhundra, så det blev ett vackert bevis på hur stort behov det finns av musik och kulturgemenskap som denna. Fri entré var det också, efter ett kyrkans policybeslut, som i sig KAN diskuteras. Men inte nu.

Utan tvekan blev det en minnesvärd kväll på många sätt men en bit ifrån de riktigt stora. Det hade behövts ytterligare några resurser. Körsången var i sig imponerande för att som nu komma från amatörer, och det har arbetats på många sätt, även med texten (t ex *Lacrimosa*) som nu hördes även längst ner i kyrkan. Men några fler riktigt säkra och uthålliga i varje stämning hade behövts, särskilt i de fugerade avsnitten och mot slutet. Solisterna sjunger ju ofta tillsammans och ska nog framhållas mest för just dessa ensembler med fin klangblandning. Orkestern var rätt liten och hade där det så skulle vara mest tyngd och stöd från brassen och pukorna, men stråkarna lyckades ändå bita ifrån på dramatiska ställen, som i *Confutatis*. Och det var nätt att jag hörde att det fattades fyra blåsare. En förklaring kan vara att Inger Dalene vid orgeln bidrog så mycket till helhetsklangen.

Jenny Tjärnström ledde allt detta genomtänkt och sammanhållande och mycket tydligt, utan hetstempon men också utan att slacka. Ståtliga lät de tre utropen till ordet *Sanctus*, och sedan kom en fin övergång *attacca* till fugan. Mest av allt fäste jag mig ändå vid hur hon med lugna rörelser i den skräckinjagande satsen *Rex tremendae maiestatis* ändå fick fram ett sådant framåtdriv i sång och musik.

Nå, var blev nu helheten av. Jo, en storsatsning som vi alla måste vara tacksamma för. Det applåderades en del i början mellan de olika satserna. Det störde inte farligt alls. Tror det var Mozarts ”fel” som skrivit sååå applådknipande eller kanske man ska använda ordet starkt eller oemotståndligt. Och om det tyder på att det fanns konsertovana personer i publiken bör vi andra väl snarast vara tacksamma, eller vad?

Bliir man klokare eller ädlare inombords av att gå på en konsert som denna? Frågan är tveeggad: både onödig och intressant. För min egen del är jag tacksam över att ibland tvingas bli alldeles stilla i nuet och gå in i något annat, ett konstverk som här av ord och toner inuti den höga rymden av en kyrka, som funnits så länge och där generationer har sökt stöd och uppbyggelse. Bredvid min plats på golvet fanns en gravinskrift om att en viss Jons Persson fick sin grav där Anno 1702. Det är så där femtio år innan Mozart föddes!

Liite mer om döden kan man nog ändå lära sig av Mozart. Eller av Pär Lagerkvist, som en gång satt på en bänk på Djurgården och sjöng för sig själv utantill ur psalmen *Jag går mot döden vart jag går...*

/Fride Jansson

